

EDUSKUNTA

Valtiovarainvaliokunnan *työelämä- ja tasa-arvovaliokunta*

Viite: Kuuleminen tiistai 13.10.2015 klo 12.15 Uudenmaan ELY-keskus, Yksikön päällikkö Merja Ekqvist ja Uudenmaan TE-toimisto, Johtaja Jarmo Ukkonen

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2016 ja valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2016—2019

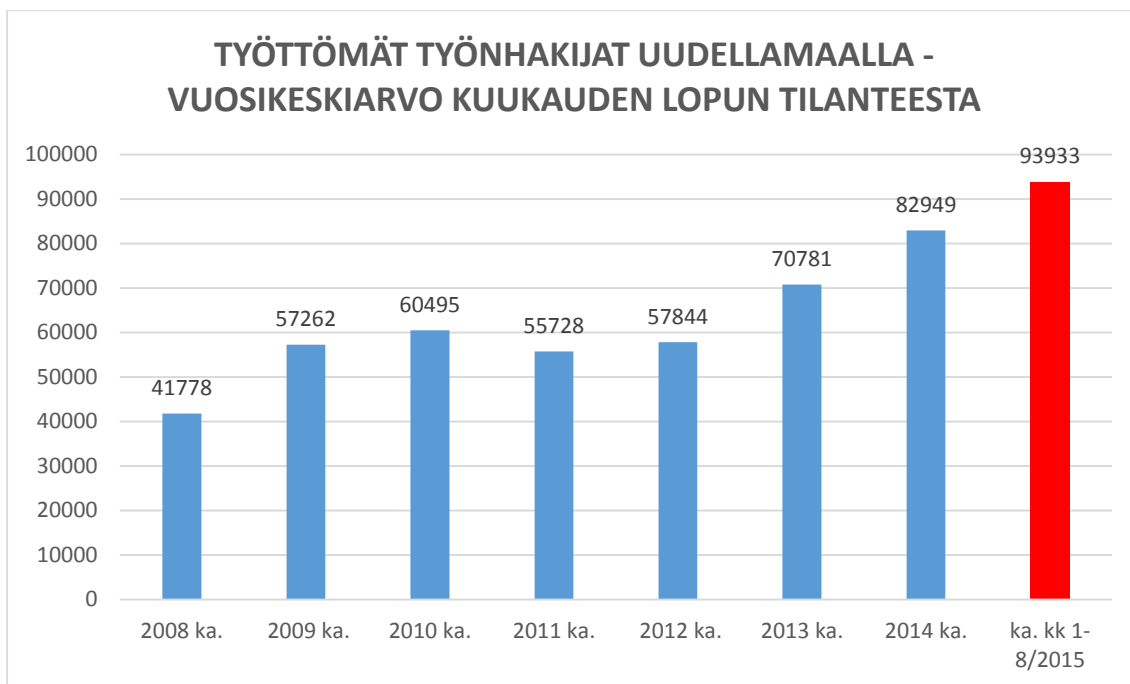
Alueelliset kehitysnäkymät

Uudellamaalla työttömyys ylitti kuluvan vuoden kesäkuussa 100 000 (100 196) rajan. Viimeksi työttömyys on alueella ollut näin korkealla tasolla vuonna 1996. Elokuussa työttömiä työnhakijoita oli 95 967. Tämä on 13 % enemmän kuin vuotta aiemmin. Työttömyyden kasvu on Uudellamaalla tasaantunut 13 - 15 prosentin tasolle, sillä kuluvan vuoden tammi-elokuun välisenä aikana työttömyys ei ole yhtenäkkään kuukautena kasvanut vähempää kuin 13 %, eikä toisaalta vuosikasvu ole ylittänyt 15 prosenttia.

Työttömyys on Uudellamaalla kasvanut yhtäjaksoisesti 39 kuukautta, alle 25-vuotiaiden työttömyys 43 kuukautta ja pitkäaikaistyöttömyys 41 kuukautta. Nuoria, alle 25-vuotiaita työttömiä työnhakijoita oli Uudellamaalla elokuussa 10 871. Tämä on 11 prosenttia enemmän kuin vuotta aiemmin. Erityisesti pitkäaikaistyöttömyys on hälyttävällä tasolla, sillä yli vuoden yhtäjaksoisesti työttömänä olleita oli elokuun lopulla 35 673, mikä on 41 % enemmän kuin vuotta aiemmin.

Kuluvan vuoden elokuussa korkeasti koulutettuja työttömiä oli 19 268, mikä on 16 % enemmän kuin vuotta aiemmin. Korkeasti koulutettujen osuus työttömistä työnhakijoista oli Uudellamaalla elokuun lopussa 20 %, kun ennen taantumaa vuonna 2008 osuus oli 12 %. Näyttääkin siltä että finanssi- ja eurokriisi ovat vaikuttaneet korkeasti koulutettujen työllisyystilanteeseen muita koulutusasteita enemmän. Erityisesti teknologiateollisuuden ja ICT-klusterin ongelmat Nokian ja Microsoftin myötä ovat tehneet tilanteen erittäin haastavaksi ja korvaavien työpaikkojen löytäminen tälle ryhmälle on erittäin vaikeaa.

Työttömyyden ennakoitaan jatkuvan synkkänä myös ainakin ensi vuoden ajan. Mikäli mm. Microsoftin (Espoo) sekä Rovion (Helsinki) irtisanomiset ulottuvat laajasti alueen ICT-klusteriin, on vaarana että vuoden 2016 kesä- ja heinäkuussa työttömyysluvut nousevat lähes yhtä korkealla tasolla kuin 90-luvun laman synkimpinä vuosina 1993 ja 1994.

Kulutuskysynnästä riippuvaisten palvelusektorin ja kaupan alan ongelmat tulevat alueella jatkumaan kuluttajien alhaisen ostovoiman ja työttömyyden kasvusta johtuvan palkkasumman laskusta johtuen. Lisäksi palvelusektorin työttömyys tulee pysymään korkealla tasolla johtuen mm. teollisuuden ja rakentamisen alhaisesta investointitasosta. EK:n elokuun suhdannebarometrin Uudenmaan tulosten perusteella teollisuudessa ja rakentamisessa henkilökunnan määrän odotetaan lähitulevaisuudessa selkeästi pienentyvän, mikä tulee lisäämään painetta työttömyyden kasvuun.

Aluehallintouudistus

Suunnitteilla oleva mittava aluehallintouudistus tulee vaikuttamaan merkittävästi ELY-keskusten ja TE-toimistojen toimintaan. Haluamme tuoda toivomuksena esille sen, että uudistus toteutettaisiin siten, että virastojen toimintakykyisyys säilyy katkeamattomana niin, että normaali työ pystyttäisiin hoitamaan sujuvasti.

Isojen organisatoristen uudistusten myötä suurin osa organisaatioiden prosesseista menee uusiksi ja henkilökunnan tulee opetella uudet toimintatavat. Meillä on tästä kokemusta edellisellä hallituskaudella toteutettujen organisaatiouudistusten myötä. Kestää pitkään, jopa 2-3 vuotta, ennen kuin uusi organisaatio toimii täydellä teholla ja uudet prosessit on saatettu kuntoon. Tämän vuoksi on erityisen tärkeää, että uudistukset valmistellaan huolella ja mietitään prosessien toimivuus ennen kuin niitä lähdetään toteuttamaan. Asiakasnäkökulmaa ja asiakkaan sujuvia prosesseja ei tulisi missään tilanteessa unohtaa.

Pääluokka 32; Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala

01. Hallinto

02. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

ELY-keskuksissa on ollut kuluvana vuonna yt-neuvottelut, joiden seurauksena organisointia uudistettiin ja henkilöstöä vähennettiin. Henkilöstöresurssien vähennys jatkuu myös lähivuosina. Pyrimme tehostamaan prosesseja ja keskittymään ydintoimintoihin, koska vähenevät resurssit eivät riitä nykytasoiseen työskentelyyn. Vähenevät henkilöstöresurssit tulisi ottaa huomioon silloin, kun mietitään ELY-keskuksille mahdollisia lisää tehtäviä.

ELY-keskusten maahanmuuttotyön resursseihin vaikuttaa lisäksi se, että maahanmuuttotilanne on nopeasti muuttunut Suomeen tulevien turvapaikanhakijoiden vuoksi. ELY-keskuksille on tullut lisätehtäviä, jotka liittyvät laajamittaisen maahantulon tehtäviin kuten tilakartoituksiin ja tilannekuvan ylläpitämiseen. Oleskeluluvan saatuaan kansainvälistä suojelua saavat tarvitsevat kuntapaikat, joista neuvottelu on ELY-keskusten tehtävä. Lisäksi kotouttamistyö tulee vaatimaan uudenlaisia ratkaisuja kaikessa vastaanottotyössä ja mm. kotoutumiskoulutuksen kehittämisessä ja työllistymisen edistämässä.

30. Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikka

01. Työllisyys- ja elinkeinotoimistojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Kotouttaminen

Hallituksen esityksen eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2016, Pääluokka 32.70 Kotouttaminen ja maahanmuuttajien työllistyminen, selvitysosassa todetaan, että eheän kotoutumisprosessin varmistamiseksi vahvistetaan maahanmuuttajien alkuvaiheen palvelua kehittämällä toimintamalleja niin, että prosessit etenevät sujuvasti ja tuloksellisesti ja työelämälähtöisyyttä voidaan vahvistaa. TE-toimistojen tuloksellisen työn ehdoton edellytys on, että resursseja lisätään vastaamaan vuoden 2016 asiakasmääriä. Maahanmuuttajien määrä kasvaa joka vuosi ja erityisesti kansainvälistä suojelua saavien määrä tulee olemaan ensi vuonna huomattavasti edellisiä vuosia suurempi. Mikäli työntekijäresursseja ei pystytä lisäämään riittävästi, alkuvaiheen palvelu on hankittava ostopalveluna ja joka tapauksessa kasvaviin kuluihin on varauduttava.

Tulkkauspalvelut maksetaan TE-toimiston toimintamenoista. Tulkkauspalveluihin budjetoitavan rahan mitoituksessa tulisi ottaa huomioon palveluiden lisääntyvä tarve liittyen kotoutumisen piirissä olevien henkilöiden voimakkaasti kasvavaan määrään.

51. Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut (siirtomääräraha 2 v)

Uudellemaalle momentin 32.30.51. *Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut (siirtomääräraha 2 v)* määrärahoja vuonna 2015 on myönnetty 121 miljoonaa euroa. Tämä rahamäärä ei ole kuitenkaan riittänyt koko vuodeksi vaan ne määrärahat ovat olleet täysin sidotut 1.7.2015 lähtien. Tämä johtuu siitä, että palvelujen kysyntä on kasvanut työttömyyden kasvun myötä. Uudenmaan alueella ei ole tehty heinäkuun alusta lähtien uusia starttiraha- ja palkkatukipäätöksiä, muuta kuin lakisääteisten veloitetyöllistettyjen osalta. Rahan puutteen vuoksi on jouduttu rajoittamaan myös työvoimapalveluhankintoja, jotta pystymme kattamaan palkkatukien ja starttirahan kysyntää. **Arvioimme, että realistinen tarve vuodelle 2016 olisi 181 milj. euroa ilman ALV:tä ja ALV:n kanssa 205 milj. euroa.** Kotoutumiseen liittyvät kustannukset arvioidaan nousevan 22 miljoonasta 59 miljoonaan euroon pelkästään Uudenmaan alueella. Hallitus on esittänyt nyt käsiteltävässä talousarvioissa 60,5 milj. euroa koko maahan.

Ensi vuoden budjetti ja hallituskauden kehys tulevat olemaan laskevia, joten tämä tulee edellyttämään rankkoja supistuksia kaikkiin TE-hallinnon tarjoamiin palveluihin koskien kaikkia asiakasryhmiä. Uudenmaan ELY-keskus aloittaa vuonna 2016 hankkeen, jossa on tarkoitus arvioida ja kehittää työvoimapolitiittisten toimenpiteiden vaikuttavuutta ja mittaamista. Tavoitteenamme on, että pystyisimme paremmin kohdentamaan palvelut ja määrärahat vaikuttavimpiin toimenpiteisiin.

Mielestämme ensi vuodelle tulisi valita selkeät asiakasryhmät ja painopistealueet, joihin aiotaan erityisesti panostaa. Nämä linjaukset tulisi olla mielellään valtakunnallisia, niin että asiakkaiden yhdenvertainen palvelu toteutuu. Tämän hetkisen näkemyksen mukaan vaikuttavimmat palvelumme ovat starttiraha aloittavalle yrittäjälle, yksityisen sektorin palkkatuki sekä yhteishankintakoulutukset. Näkemyksemme mukaan nämä tulisivat olla ensi vuonna selkeitä painopistealueita unohtamatta kuitenkin vaikeasti työllistyviä, joita yhdistykset ja säätiöt usein palkkaavat.

Julkisuudessa on keskusteltu mahdollisesta yritystoiminnan aloittamisesta työttömyyskorvauksella. Näemme tämän ehdotuksen positiivisena. Olisi kuitenkin huomioitava myös tämän kohderyhmän ohjaus yrittäjäyyskoulutusten ja -neuvonnan piiriin.

Työ- ja elinkeinoministeriö selvittää, onko tarpeen siirtää vastuu vaikeimmin työllistyvien työvoimapalvelujen järjestämisestä kunnille. Selvitys tehdään vuoden 2015 loppuun mennessä ja sen pohjalta päätetään vuoden 2016 alussa, ryhdytäänkö valmistelemaan muutoksia valtion ja kuntien työnjakoon. Tämän selvityksen lopputulemalla saattaa olla vaikutuksia myös 51-momentin määrärahan käyttöön ja tarpeisiin.

Pitkäaikaistyöttömyys

Vaikka uusia työpaikkoja syntyy, pitkäaikaistyöttömyys kasvaa oletettavasti vielä usean vuoden ajan. Pitkittyvä työttömyys koskettaa kaikkia ikäryhmiä, entistä enemmän myös niitä, joilla työuraa on jäljellä useita vuosikymmeniä. Uudellamaalla pitkäaikaisityöttömistä suuri osa on maahanmuuttajia. Myös korkeasti koulutettujen ja

ns. huippuosaajien työttömyys pitkittyy entistä useammin. Samanaikaisesti työelämän osaamisvaatimukset muuttuvat nopeasti. Yrityksillä ei ole välttämättä mahdollisuutta kouluttaa, vaan tuottava työpanos on annettava heti työn alettua. Työllistymisen edistämiseksi tarvitaan joustavaa, monimuotoista ja ketterää lisäkoulutusta. Jo olemassa oleva osaaminen on pystyttävä hyödyntämään entistä tehokkaammin pitkän ja päällekkäisen koulutuksen välttämiseksi. Yrityksille kohdistettu palkkatuki voi edistää pysyväisluonteisten ratkaisujen löytymistä.

Osa pitkäaikaistyöttömistä ajautuu ns. vaikeasti työllistyvien ryhmään. Työttömyyden pitkittymisen vaikutukset vaihtelevat yksilöittäin. Työkyky on monen asian summa. Aina ei voida osoittaa yhtä yksittäistä syytä, miksi työllistyminen ei onnistu. Työllistymiseen voivat vaikuttaa osaamisen lisäksi myös oppimisvalmiudet, terveydentila, kuormittavuuden sieto, muutosjoustavuus, itseohjautuvuuden määrä, motivaatio etsiä ratkaisuja työllistymisen suunnassa jne. Vaikeasti työllistyvien ryhmästä osa on maahanmuuttajia, joiden työelämään integroituminen ei ole pitkäänkään Suomessa oleskelun jälkeen edistynyt. Vaikeasti työllistyvät tarvitsevat riittävästi yksilöllistä tilanteen kartoittamista, työllistymistä tukevia palveluja ml. valmennusta ja koulutusta sekä yhteistyötä paikallistason toimijoiden ja yritysten kanssa.

Osa vaikeasti työllistyvistä on ollut pitkään poissa työmarkkinoilta. Ammattitaito on vuosien takaa aloilta, joita ei ehkä enää ole olemassakaan. Ikää on saattanut kertyä, samoin terveydellisiä rajoitteita. Selviytyminen nopeasti vaihtuvissa tehtävissä ja vaatimuksissa on vaikeaa. Realistiset mahdollisuudet koulutuksen hankkimiseen ovat usein vähäiset. Matalan ammattitaidon työpaikkoja on tarjolla, mutta ne vaativat usein hyvää fyysistä kuntoa ja jaksavuutta. Vaikeasti työllistyvä voi tyytyä melko vähään. Työssä arvostetaan työkavereita, säännöllistä päivärytmiä ja erityisesti sitä, että työ jota tekee, tuntuu edes jossain määrin mielekkäältä ja että esimiehet pitävät tehtyä työpanosta arvokkaana ja arvostavat työntekijää myös ihmisenä. Usein kolmannen sektorin tarjoamat palkkatuella tuetut välityömarkkinat on kokonaistaloudellisesti paras vaihtoehto. Välityömarkkinat voivat olla osa polkua avoimille työmarkkinoille.

Nuorisotakuu

Aleneva määräraahakehys vaikuttaa suoraan myös nuorille tarjottavien työvoimapolitiittisten toimenpiteiden riittävyyteen (esim. palkkatuki). Joudumme todennäköisesti vähentämään myös tälle kohderyhmälle tarjottavia Sanssi-kortteja.

Kotouttaminen

Kasvavan asiakasmäärän kotouttamiseen tarvitaan kattavasti kaikkia TE-toimiston palveluja. Arvioimme, että talousarvioesityksessä esitetyt määrärahat eivät ole riittävät palvelemaan nykytasoisesti kasvavaa asiakasmäärää. Arviomme mukaan laajennetun alueemme tarve on kolminkertainen nykytasoon verrattuna, mikäli nykyinen palvelutaso halutaan säilyttää. Kasvava tarve tulee näkymään erityisesti seuraavissa palveluissa: kotoutumiskoulutus, kielitaidon lähtötasotestaus, maahanmuuttajien ammattikartoitus ja luku- ja kirjoitustaidonkoulutus

Kotoutumiskoulutusta on kehitettävä niin, että se nivotaan ammatillisiin opintoihin, työkokeiluun sekä työhön ja opintojen tukena voidaan käyttää mm. verkko-opintoja. Joka tapauksessa budjettivalmistelulla täytyy TE-toimiston asiakasrakenteen muuttuessa varmistaa, että TE-toimiston palveluihin kotoutumiskoulutus mukaan luettuna on riittävästi varoja. Hankintojen kilpailuttamisessa on entistä paremmin huomioitava tuloksellisuus ja järjestöjen mahdollisuudet olla toteuttamassa esimerkiksi alkuvaiheen palveluita. Asiakkaan toimeentulo tulee järjestää niin, että aktiivinen osallistuminen kaikkeen kotoutumista tukevaan toimintaan on myös taloudellisesti mielekästä.

Hallituksen esityksen eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2016 arvioidaan, että ensi vuonna kotoutumisen piirissä olevia pakolaisia on 12 882. Pakolaisten kuntapaikkojen osalta vuoden 2016 tavoite on 4800. ELY-keskukset neuvottelevat kuntien kanssa kuntapaikoista eikä paikkoja ole saatu riittävästi edes esitetyn, jo lähtökohtaisesti riittämättömän tavoitetasoon saavuttamiseen. Olemme tilanteessa, missä pitäisi vakavasti harkita valtakunnallisia toimia, jotta kansainvälistä suojelua saavat saataisiin hallitummin asumaan eri puolille Suomea. Myös monet kunnat ovat esittäneet näkemyksen, että kuntia voitaisiin velvoittaa ottamaan vastaan tietty määrä kansainvälistä suojelua saavia, jolloin työ ja palvelut voitaisiin paremmin suunnitella ja asuntomarkkinat pystyisivät paremmin vastaamaan asuntojen tarpeeseen. Jokaisella Suomessa asuvalla henkilöllä on vapaa muutto-oikeus, mutta aktiivisella tiedottamisella ja kuntapaikkojen tarjoamisella voitaisiin vaikuttaa oleskeluluvan saaneiden ohjautumiseen eri puolille Suomea.

Ostopalvelut

Ostopalvelukokeilut ovat lisääntyneet Uudenmaan ELY-keskushallinnossa viime vuonna. Ostopalvelujen käytön nähdään vapauttavan TE-toimiston ja ELY-keskuksen virkamiesresursseja henkilökohtaisempaan asiakaspalveluun, joka nähdään tärkeänä erityisesti vaikeammin työllistettävien ja pitkäaikaistyöttömien osalta. Ostopalvelujen käyttö tulisi ottaa huomioon budjetoinnissa. Aiomme tehostaa ostopalvelujen vaikuttavuuden arviointia ja tuloksien mittaamista sekä lisätä tulosperusteisia hankintoja.

Asiaa hoitaa Uudenmaan ELY-keskus, Kehittämispäällikkö Sari Mutka, puh. 040 158 2766

Uudenmaan ELY-keskus

Merja Ekqvist

Yksikön päällikkö

Uudenmaan TE-toimisto

Jarmo Ukkonen

Johtaja

LIITE 1 Momenttien 32.30.51 ja 414.32.30.51 määrärahan jakautuminen palveluittain v. 2015

LIITE 1

Momenttien 32.30.51 ja 414.32.30.51 määrärahan jakautuminen palveluittain v. 2015